

ĐÁNH GIÁ KẾT QUẢ BÀI LÀM VĂN CỦA HỌC SINH TRUNG HỌC CƠ SỞ THEO QUAN ĐIỂM LÀM VĂN HIỆN ĐẠI

• ThS. LÊ THỊ PHƯỢNG

Đại học Hồng Đức Thanh Hoá

Cách đây hơn hai thập kỉ, trên Nghiên cứu Giáo dục số 1/1981, PGS Trương Chính đã nêu ra một thực trạng là "Các em học sinh (HS) thích văn mà khi chọn trường thì lại chọn trường khác" nguyên nhân một phần các em cho rằng với việc dạy học văn thì "không có gì lấy làm tiêu chuẩn cả". Quan niệm "văn chương tự cổ vô bằng" có khía cạnh phản ánh đúng việc đánh giá kết quả bài làm văn của HS là khó khăn thật sự, nhất là trong bối cảnh đổi mới phương pháp dạy làm văn hiện nay ở phổ thông, việc xác định tiêu chí đánh giá chấm điểm bài làm văn của HS càng không dễ có được sự thống nhất ở những năm đầu thay sách giáo khoa (SGK).

1. Đổi mới dạy học làm văn ở phổ thông

** Nâng cao vai trò của chủ thể HS*

Tinh thần của giáo dục hiện đại là: Lấy HS làm chủ thể, tôn trọng đầy đủ nhân cách HS, làm cho HS trở thành người chủ thực sự của hoạt động làm văn. "Chương trình và SGK Tập làm văn ở phổ thông trước đây chủ yếu chỉ dạy cho HS các kiểu bài, các cách lập ý, tìm cách giải thích và chứng minh cho tư tưởng, nhận định có sẵn của người khác. Đổi mới dạy học làm văn trong chương trình và SGK Ngữ văn hiện nay ở phổ thông là đề cao chủ ý của học sinh, hình thành bản lĩnh và ý thức chủ thể" (Trần Đình Sử). Chẳng hạn, ở kiểu bài nghị luận văn học, điều quan trọng là HS hình thành được suy nghĩ của mình về chỗ hay hoặc chưa hay của tác phẩm đã học, đã đọc, nêu rõ lí do vì sao mà hay, vì sao chưa hay. Để làm rõ ý kiến của mình, HS muốn sử dụng thao tác tư duy phân tích, giải thích, bình giảng hay chứng minh đều được miễn là làm cho người đọc cảm thấy có lí, có hứng thú. Điều này thể hiện rõ ở các đề văn ra theo hướng mở trong sách Ngữ văn mới: đề chỉ nêu ra chủ đề, đề tài, không gò bó phương pháp làm bài.

** Tích cực rèn luyện tư duy làm cho đời sống tinh thần HS sôi động, bạo dạn*

"Đổi mới dạy học làm văn trước hết bắt đầu từ việc nuôi dưỡng cái "tôi" của các em, cái nguồn năng động non tơ sẽ sinh ra bao nhiêu suối ý. Tập cho HS tính tình hoạt bát, tư duy năng động, dám nghĩ, dám nêu vấn đề" (Trần Đình Sử). Hướng dẫn HS không chỉ biết nghĩ xuôi mà còn biết lật lại vấn đề. Ví dụ: "Nói dối có hại" Liệu có phải nói dối lúc nào cũng có hại hay

không? Điều quan trọng là chống lối tư duy một chiều, thụ động, không biết liên hệ thực tế. Khi đã có đầu óc linh hoạt và tư duy năng động, suy nghĩ của các em sẽ không còn bị thụ động vào cách nghĩ, cách nói của người khác, có khả năng giải quyết mọi vấn đề trong cuộc sống một cách tích cực, sáng tạo.

Sách Tập làm văn trước đây chia nhỏ và phân biệt kiểu bài khá máy móc, khô cứng ít phù hợp với nhu cầu biểu đạt trong thực tế. Làm văn mới chủ trương dạy cho HS năng lực vận dụng phối hợp nhiều thao tác làm văn một cách linh hoạt, sáng tạo trong một kiểu văn bản để thể hiện tư tưởng tình cảm riêng chân thật của mỗi người.

** Hướng dẫn HS viết bài có kĩ thuật và có sức thuyết phục*

Làm văn là làm các loại văn bản để giao tiếp. Muốn làm văn bản tốt thì phải đọc nhiều, phải học cách viết từ những bậc thầy. Nhà bác học Lê Quý Đôn từng nói: "Mắt không thấy được trăm sông nghìn núi, bụng không chứa được vạn cuốn sách thì viết văn không thể hay được". Nhưng đó không phải là "văn mẫu" hiểu theo cái nghĩa dung tục, mà là những bài văn thể hiện nghệ thuật viết ở một số phương diện nào đó. Ví dụ, về miêu tả hành động, về tả cảnh hay biểu cảm, về cách đặt vấn đề và kết thúc vấn đề hoặc cách phân tích khúc chiết... Đó là những bài văn tham khảo để HS học cách viết, cách diễn đạt, cách sử dụng phối hợp nhiều thao tác và phương thức trong một kiểu văn bản và còn học nhiều kĩ thuật khác như cách bố cục bài văn, nguyên tắc viết đoạn văn, liên kết đoạn văn và cách dùng lời văn.

2. Thực trạng đánh giá kết quả bài làm văn của HS ở trung học cơ sở (THCS)

Bài làm văn của HS là sản phẩm của quá trình dạy học làm văn trong nhà trường phổ thông. Việc đánh giá cho điểm của giáo viên đối với bài làm văn của HS như con dao hai lưỡi: đánh giá đúng sẽ có tác dụng uốn nắn, thúc đẩy kịp thời các năng lực làm văn của HS, đánh giá sai sẽ gây ảnh hưởng xấu cả về mặt giáo dục kiến thức, kĩ năng và giáo dưỡng tâm hồn, nhân cách HS. Khảo sát tiêu chí đánh giá kết quả bài làm văn của HS ở trường THCS sau 5 năm học thực hiện đại trà chương trình, SGK Ngữ văn

mới, chúng tôi thấy nổi lên mấy vấn đề chính sau:

* *Tiêu chí đánh giá kết quả bài làm văn của HS về cơ bản chưa phù hợp với tinh thần đổi mới dạy học Làm văn trong chương trình, SGK Ngữ văn THCS.*

Trả lời câu hỏi điều tra của chúng tôi: "Thầy, cô sử dụng các tiêu chí nào để đánh giá kết quả bài làm văn của HS ở THCS?" phần lớn trong tổng số 62 giáo viên THCS cho rằng:

(xem bảng thống kê dưới đây)

của công việc chấm văn. Ngoài ra còn một lí do khác nữa đó là khi đưa ra các tiêu chí đánh giá, giáo viên chưa bám vào đổi mới dạy học làm văn trong chương trình, SGK Ngữ văn THCS, giáo viên chấm điểm, đánh giá bài làm văn của HS phần lớn thiên về kinh nghiệm cá nhân hơn là xuất phát từ cơ sở khoa học bộ môn. Điều này dẫn đến tình trạng chấm bài văn của HS thường bị lệch nhau về mức cho điểm, sự lệch pha này không chỉ diễn ra ở người chấm này với người chấm khác, mà ở ngay cùng một người chấm

Tiêu chí đánh giá kết quả bài làm văn của HS ở trường THCS					
Kiểu VB tự sự	Kiểu bài VB miêu tả	Kiểu VB biểu cảm	Kiểu VB nghị luận	Kiểu VB Thuyết minh	Kiểu VB điều hành
<ul style="list-style-type: none"> - Căn cứ vào bố cục và chữ viết - Căn cứ vào cốt truyện - Căn cứ vào nhân vật - Căn cứ vào tình huống truyện 	<ul style="list-style-type: none"> - HS phải hiểu đề - HS phải nắm rõ yêu cầu nội dung, thể loại HS phải thể hiện rõ được bố cục của một bài văn gồm 3 phần - HS phải biết miêu tả - HS phải nêu được cảm nhận sau khi miêu tả 	<ul style="list-style-type: none"> - Căn cứ vào bố cục và chữ viết - Đúng đặc điểm kiểu bài văn biểu cảm - Kỹ năng kết hợp các yếu tố khác - Năng lực sáng tạo - Tinh cảm thể hiện chân thành 	<ul style="list-style-type: none"> - Nội dung nghị luận phong phú, chính xác - Luận điểm rõ ràng, lập luận dẫn chứng thích hợp - Lối diễn đạt trong sáng - Sáng tạo - Chữ viết đẹp 	<ul style="list-style-type: none"> - Nội dung đảm bảo tính khoa học và chính xác, đầy đủ - Bố cục đủ 3 phần rõ ràng, cách viết trong sáng - Sử dụng phương pháp thuyết minh phù hợp - Khả năng kết hợp một số biện pháp nghệ thuật 	<ul style="list-style-type: none"> Không có tiêu chí đánh giá cụ thể

Dựa vào các căn cứ trên đây để đánh giá bài làm văn của HS cho thấy ở trường THCS, việc giáo viên xác định các tiêu chí đánh giá còn hết sức lộn xộn, thiếu tính khoa học, nhất là các tiêu chí ấy đều chưa thể hiện được tinh thần đổi mới dạy học làm văn trong chương trình, SGK Ngữ văn THCS hiện hành dẫn đến tình trạng đổi mới dạy và đổi mới đánh giá trong phân môn làm văn: "bình mới" nhưng "rượu vẫn cũ".

* *Giáo viên không có sự thống nhất trong việc đưa ra tiêu chí đánh giá kết quả bài làm văn của HS ở THCS*

Trong nhà trường phổ thông, bài làm văn của HS là sản phẩm thực hành tổng hợp mang đậm dấu ấn sáng tạo của chính bản thân các em. Vì vậy, đánh giá kết quả bài làm văn của HS không thể chỉ dựa vào một số tiêu chí có thể "cân, đong, đo, đếm được" như ở các môn học khác. Chính bởi làm văn còn có những tiêu chuẩn hết sức tinh tế, linh hoạt, phong phú tiềm ẩn ở chủ thể HS... nên khi chấm điểm, đánh giá kết quả bài làm văn của các em, giáo viên khó thống nhất và nhất thời không chặt chẽ được. Đó là cái khó

trong các thời điểm chấm khác nhau.

3. Đề xuất, kiến nghị

Muốn đánh giá đúng kết quả bài làm văn của HS, trước khi bắt tay vào chấm bài, giáo viên phải xác định được tiêu chí đánh giá. Tiêu chí đó phải được xây dựng trên cơ sở yêu cầu của đề bài về nội dung kiến thức, về rèn luyện kĩ năng, về phương pháp làm bài. Như vậy, có thể đánh giá kết quả bài làm văn của HS dựa trên các tiêu chí sau:

* *Đúng yêu cầu của đề*

- Yêu cầu của đề làm văn trong SGK Ngữ văn mới thường thể hiện trên ba phương diện:

+ Yêu cầu về chủ đề, đề tài

+ Yêu cầu về các kĩ năng cần rèn luyện

+ Yêu cầu về cách thức làm bài (Xác định phương thức biểu đạt chính và các yếu tố biểu đạt hoặc các thao tác tư duy kết hợp)

* *Đúng kiến thức cơ bản:*

- Không mắc lỗi kiểu bài

- Không mắc lỗi kiến thức của các bộ môn

(Xem tiếp trang 43)